УДК 378.046-021.64:336.71:174(043.3)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-3-5>

Наталія МИХАЙЛЮК,
orcid.org/0000-0003-3377-2229

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) mny_fr@ukr.net

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПІДҐРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У статті розкрито поняття «середовище» як один із чинників формування та розвитку особистості (поряд зі спадковістю та вихованням) та охарактеризовано зміст поняття «освітнє середовище» як фундаменту процесу соціалізації, загальнокультурного і професійного становлення молоді людини та узагальнення навичок її професійної культури. На основі систематизації існуючих наукових підходів подано власне розуміння освітнього середовища як підґрунтя формування професійної культури майбутніх бакалаврів банківської справи. Проаналізовано поняття «освіта» та виділено функції закладу вищої освіти (трансляційна, соціалізаційна, соціальної селекції, соціальної та культурної зміни). Охарактеризовано одну з провідних потреб особистості – потребу в самореалізації як внутрішній стимул людської діяльності та визначено, що освітнє середовище закладу вищої освіти повинно створити умови, де особистість зможе повноцінно і цілеспрямовано займатись своїм розвитком. Розглянуто поняття «освітнє середовище» як еколого-особистісна модель, у сфері методики навчання технічних дисциплін, з позиції засобу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов, інтеграції інформаційно-комунікативних технологій в освіту, природничо-математичної і технічної освіти та з інформаційно-комп'ютерних технологій, соціально-правової підготовки майбутніх соціальних працівників та з позицій інших напрямів професійної освіти. Виділено фази створення освітнього середовища: фаза адаптації до умов освітнього середовища, фаза активного відтворення студентом освітнього середовища, фаза впливу на середовище, а також самостійне його створення. Виявлено складові компоненти освітнього середовища: суб'єктно-об'єктний компонент, функціонально-цільовий компонент, технологічний компонент та діагностично-результативний компонент освітнього середовища. Складено структуру освітнього середовища з включенням психологічних компонентів: діяльнісний компонент, особистісний компонент, соціальний компонент, організаційний компонент, інформаційний компонент, предметний компонент. Сформовані такі структурні елементи освітнього середовища закладу вищої освіти: архітектурно-матеріальний, адміністративний, навчально-методичний, навчальний, еколого-гігієнічний, гуманітарний.

Ключові слова: освітнє середовище, професійна культура, формування особистості, сучасна педагогічна практика.

Natalia MIKHAYLUK,
orcid.org/0000-0003-3377-2229

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
and Intercultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) mny_fr@ukr.net

EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A SUBJECT OF FORMATION OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE BACHELORS OF BANKING

The article reveals the concept of “environment” as one of the factors of formation and development of personality (along with heredity and education) and describes the content of the concept of “educational environment” as the foundation of socialization, cultural and professional development of young people and generalization of skills. Based on the systematization of existing scientific approaches, the own understanding of the “educational environment” is presented as a basis for the formation of professional culture of future bachelors of banking. The concept of “education” is analyzed and the functions of the institution of higher education (translation, socialization, social selection, social and cultural change) are highlighted. One of the leading needs of the individual is characterized – the need for self-realization as an internal stimulus of human activity, and it is determined that the educational environment of higher education should create conditions where the individual can fully and purposefully engage in their development. The concept of “educational environment” as an ecological and personal model, in the field of methods of teaching technical disciplines, from the standpoint of a means of forming research skills of future teachers of foreign languages, integration of information and communication technologies in education, science and mathematics and information and computer education. computer technologies, social and legal training of future social workers and from the standpoint

of other areas of vocational education. The phases of creating an educational environment are distinguished: the phase of adaptation to the conditions of the educational environment, the phase of active reproduction of the educational environment by the student, the phase of influencing the environment, as well as its independent creation. The constituent components of the educational environment are identified: subject-object component, functional-target component, technological component and diagnostic-effective component of the educational environment. The structure of the educational environment with the inclusion of psychological components: activity component, personal component, social component, organizational component, information component, subject component. The following structural elements of the educational environment of the institution of higher education are formed: architectural-material, administrative, educational-methodical, educational, ecological-hygienic, humanitarian.

Key words: Educational environment, professional culture, personality formation, modern pedagogical practice.

Постановка проблеми. Проблема впливу освітнього середовища на формування професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи не є досить розробленою в теорії та методі професійної освіти. Оскільки метою професійної освіти є задоволення потреб особистості й суспільства в професійних освітніх послугах, освітнє середовище закладу вищої освіти повинно сформувати всі умови для професійного становлення студентів та для їхнього культурного, естетичного, інтелектуального, морального, патріотичного, психологічного розвитку. Для цього потрібно чітко визначити, що таке «освітнє середовище» закладу вищої освіти та виокремити його структурні компоненти.

Аналіз досліджень. Аналіз педагогічної літератури показує, що поняття «освітнє середовище» є предметом уваги та зацікавленості багатьох педагогів та науковців: Д. Бінецької, О. Гори, П. Макоїди, С. Грінько, В. Морозова, О. Буйницької, С. Величко, О. Лісовець, Ю. Кулюткіної, С. Тарасової, Л. Гуцуляк, Н. Лобач, Л. Макар, Е. Зарединої, Н. Пасмор, О. Соколюк, Т. Гуменюк, Г. Авдієнко, О. Васильєвої, оскільки воно дуже багатостороннє та змінюється в залежності від специфіки навчального закладу або мети, з якою воно утворюється в початковому закладі. Аналіз теоретичних досліджень дає змогу стверджувати, що питання впливу освітнього середовища на формування професійної культури майбутніх фахівців є вагомим, але не досить обстеженим.

Мета статті – проаналізувати теоретичні джерела щодо змісту поняття «освітнє середовище» та визначити його структурні елементи.

Виклад основного матеріалу. Освітнє середовище сучасної вищої школи має бути спрямовано на надання якісної професійної освіти та підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці. У цьому контексті освіта – це «процес отримання інформації та навичок, необхідних для створення фундаменту, який знадобиться в житті» (Зарединова, 2017: 38). Педагогічний словник трактує освіту як духовне обличчя людини, яке склада-

ється під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини. При цьому головним є не обіг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями. За означенням, прийнятим XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, під освітою розуміється процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, за якого вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. В освіті завжди є як формальний аспект, тобто духовна діяльність або духовна здатність (яка розглядається поза залежністю від відповідного даному часу матеріалу), так і матеріальний, тобто зміст освіти (Гончаренко, 1997: 241).

У контексті формування професійної культури майбутніх бакалаврів банківської справи важливо враховувати такі функції закладу вищої освіти:

1) трансляційну – зумовлює розповсюдження культури в суспільстві. Її суть полягає в передачі від покоління до покоління цінностей культури – наукових знань, досягнень в області мистецтва і літератури, моральних цінностей та норм поведінки, досвіду і навичок різних професій тощо;

2) функцію соціалізації – забезпечує формування в молоді ціннісних орієнтацій, життєвих ідеалів, що панують у суспільстві. Це процес становлення людини, пошук свого місця в суспільстві. Процес соціалізації, що здійснюється системою освіти, в значній мірі залежить від того, які панують суспільні ціннісні стандарти, мораль, релігія, ідеологія. Процесу соціалізації сприяє вивчення дисциплін гуманітарного циклу;

3) функцію соціальної селекції – забезпечує можливість здійснювати диференційований підхід до учнів з метою відбору найбільш здібних і талановитих для отримання ними освітніх послуг, які відповідають індивідуальним інтересам і можливостям. Тут же вирішується інша проблема: можливість за допомогою освіти перейти в більш престижний соціальний прошарок суспільства. Таким чином, система вищої освіти слугує кана-

лом вертикальної соціальної мобільності, а рівень освіти, нарівні з доходом та престижністю професії, є важливим показником соціального статусу людини в суспільстві;

4) функцію соціальної та культурної зміни – реалізується в процесі наукових досліджень, які проводяться в закладах вищої освіти, що сприяє науковому та культурному прогресу. Наукова діяльність закладів вищої освіти – невід’ємна сторона учбового процесу, оскільки має на увазі отримання нових знань і поглиблення вже існуючих; підготовку передових науково-дослідних кадрів; удосконалення роботи професорсько-викладацького складу. Відбувається інтеграція науки, вищої освіти, виробництва, результатом якої є розвиток науково-технічного прогресу. Водночас інтенсивний розвиток наукових досліджень у стінах закладів вищої освіти сприяє вдосконаленню освітнього процесу, тому що наукові ідеї та відкриття включаються в навчальні програми, тим самим сприяють підвищенню якості підготовки спеціалістів (Лаппо, 2011: 2).

Згідно з вимогами законодавства та стандартами вищої освіти в закладі вищої освіти необхідно створити освітнє середовище, під впливом якого відбувається процес соціалізації, загальнокультурного та професійного розвитку молодшої людини, розвиток професійної культури майбутнього фахівця. Освітнє середовище оточує студента протягом усього періоду навчання і позначається на рівні його самоідентифікації як особистості. Необхідно створити освітнє середовище в закладі вищої освіти, де майбутній фахівець мав би можливість набути навичок майбутньої професійної діяльності, розвинути здатності та прагнення до професійної самореалізації та самовдосконалення.

Поняття «освітнє середовище» є багатограним і складним. У методиці вищої професійної освіти аналіз цього феномену посідає одне з важливих місць. Доцільно розглянути докладніше термін «середовище». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подано декілька трактувань цього терміна: 1) речовини, тіла, що заповнюють який-небудь простір і мають певні властивості; сфера; 2) сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму; 3) соціально-побутові умови життя людини; оточення (Словник української мови, 1970–1980).

У словнику термінів сучасних технологій виховання ми можемо прочитати таке визначення цього поняття: «Середовище – цілісність екологічних, економічних, політичних, культурно-освітніх

та інституційних процесів у їх взаємозв’язках і залежностях. У цьому розумінні середовище є простором, в якому суспільство реалізує різні форми діяльності, створюючи тим самим умови для задоволення матеріальних та духовних потреб» (Словник термінів сучасних технологій виховання).

Педагогіка розглядає середовище як один із чинників, поряд зі спадковістю та вихованням, що впливає на розвиток особистості. Особистість – людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально-неповторного. Розвиток людини – процес становлення та формування її особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання та навчання. Формування особистості – становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища на внутрішні сили розвитку (Фіцула, 2002: 46). Вплив середовища може сприйматися суб’єктом виховання несвідомо, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Середовище, яке оточує людину, може позначатися на діях та вчинках індивіду, так само й людина може діяти на середовище та змінювати його (Бінецька, 2016:17).

Н. Лобач розглядає середовище як «зовнішній простір, що оточує об’єкт дослідження, має системно організовані складники та створює умови для існування його в просторі, вступаючи з ним у взаємодію» (Лобач, 2014: 44).

М. Фіцула вважає, що «середовище – це комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і значною мірою впливають на її розвиток. Середовище, що оточує людську особистість, має визначальний вплив на її розвиток. Соціальне середовище як сукупність суспільних і психологічних умов, у яких людина живе і з якими постійно стикається, позначається на її розвитку найбільшою мірою» (Фіцула, 2002: 46).

Г. Авдієнко виділяє чотири основні компоненти середовища:

1) діяльнісний компонент: середовище сприймається у зв’язку з діяльністю;

2) соціальний компонент: соціальний простір; соціально-культурна частина середовища – культура, досвід, спосіб життя оточуючих, взаємини, соціометрична ситуація;

3) інформаційний компонент: середовище дає не тільки головну, але й другорядну інформацію; середовище містить завжди більше інформації, ніж ми здатні переробити;

4) просторово-предметний компонент середовища: матеріальні умови, фізико-хімічні, біологічні, гігієнічні умови (Авдієнко, 2010: 44).

Сучасний студент, на якого впливає і природне, і соціальне, і домашнє середовище, повинен навчитися результативно здобувати знання та професійно розвиватися в освітньому середовищі, яке під час навчання в закладі вищої освіти має чи не найбільшу цінність у його становленні як фахівця. Молодь повинна бути готова застосовувати на практиці вміння та навички, які засвоює в процесі навчання, але заклад вищої освіти, використовуючи комплексний підхід, має створити комфортні умови, де людина може реалізовувати свої освітні потреби та свій творчий потенціал, краще зрозуміти себе та свою соціальну роль, уміти цілеспрямовано використовувати отримані знання в навчальному процесі та за межами університету. У свою чергу заклад вищої освіти має сприяти задоволенню освітніх потреб студента, розвитку його особистісних якостей як фахівця та створювати сприятливі педагогічні умови для реалізації цих потреб.

Провідні тенденції освіти у світі пов'язані з ідеєю створення умов для розвитку особистості. Потреба в самореалізації – одна із провідних потреб особистості, що є внутрішнім стимулом людської діяльності. Першорядне значення має соціально-прогресивний тип самореалізації особистості, що виражається в прагненні самореалізації себе як частини соціуму. Створення освітнього середовища для розвитку особистості, здатної до такого типу самореалізації, – основне завдання сучасного закладу освіти. Освітнє середовище – це сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Поняття освітнього середовища можна розглядати з позицій суб'єкта та об'єкта навчальної діяльності, а саме:

1) освітнє середовище з позиції суб'єкта – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні;

2) освітнє середовище з позицій об'єкта – це сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти (Створення освітнього середовища, 2014).

Д. Бінецька розглядає освітнє середовище як засіб формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов та вважає, що «освітнє середовище» – це системне утворення, що являє собою штучне соціокультурне оточення суб'єкта навчання, яке включає зміст навчання, різноманітні методи та засоби навчання, які здатні забезпечити продуктивну дослідницьку діяльність студента» (Бінецька, 2016: 17).

О. Гора розглядає «освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів закладів вищої освіти та під цим терміном розуміє сукупність духовно-матеріальних умов його функціонування, що забезпечує саморозвиток вільної і активної особистості студента, реалізацію творчого потенціалу його особистості» (Гора, 2011: 99).

П. Макойда поєднує цей термін з інноваційними педагогічними технологіями та визначає «освітнє середовище як універсальний соціально-громадський майданчик, де йде процес визнання та сприйняття своїх можливостей та здібностей, урахування власних потреб, інтересів, формування ціннісних орієнтацій» (Макойда, 2011: 26).

С. Грінько, В. Морозов у інноваційній проектно-педагогічній діяльності використовують еколого-особистісну модель освітнього середовища та пропонують таке тлумачення цього терміна: «освітнє середовище – це система впливів і умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні» (Грінько, 2011: 47).

О. Буйницька пов'язує освітнє середовище з інтеграцією інформаційно-комунікативних технологій в освіту та акцентує увагу на тому, що «інформаційно-освітнє середовище – це структурована сукупність ресурсів і технологій, заснованих на єдиних технологічних та освітніх стандартах, що дозволяє забезпечувати вільний доступ суб'єктів освітнього процесу до інформаційних ресурсів, їх ефективну комунікацію та співпрацю в рамках такого середовища для досягнення освітніх цілей, які заздалегідь їм відомі, зрозумілі, досяжні та конкретні» (Буйницька, 2019: 270).

С. Величко об'єднує сучасне освітнє середовище з природничо-математичною і технічною освітою та з інформаційно-комп'ютерними технологіями, які суттєво впливають на формування освітнього середовища взагалі. Він акцентує увагу на відкритому навчальному середовищі, яке передбачає можливість обміну інформацією на відстані й використання різноманітних джерел інформації для необмеженої кількості учасників навчального процесу. З його точки зору, «щодо системи професійної освіти привертають до себе увагу такі поняття: 1) інформаційно-освітнє середовище, яке розуміють як єдиний простір, в якому здійснюється інтеграція всієї інформації за допомогою різних її носіїв; 2) інтерактивне навчальне середовище, яке головним чином розкриває і підтримує структуровану взаємодію між тими, хто навчається; 3) віртуальне середовище,

яке передбачає різні типи взаємодій і розглядається як програмне забезпечення для надання освітніх послуг» (Величко, 2017: 4).

Е. Заредінова трактує «освітнє середовище як багаторівневу систему умов та можливостей, що забезпечують професійно-особистісне формування майбутнього спеціаліста» (Заредінова, 2017: 39). Авторка визначає певні фази створення освітнього середовища в закладі вищої освіти:

1. Фаза адаптації до умов освітнього середовища, коли студент починає співвідносити свої можливості та потреби з можливостями середовища, й між ними виникають протиріччя;

2. Фаза активного відтворення студентом освітнього середовища;

3. Фаза впливу на середовище, а також самостійне його створення (Заредінова, 2017: 42).

О. Лісовець розглядає освітнє середовище з позиції соціально-правової підготовки майбутніх соціальних працівників та вважає, що «освітнє середовище виступає багатосуб'єктним та багатопредметним системним утворенням, що має можливості цілеспрямовано впливати на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації в процесі життєдіяльності» (Лісовець, 2015: 41).

Т. Гуменюк розглядає освітнє середовище у сфері методики навчання технічних дисциплін та вважає, що «освітнє середовище – це сукупність соціально-психологічної, педагогічної, інформаційної, технічної тощо підсистем, що забезпечують досягнення мети навчально-виховного процесу; сукупність матеріальних, духовних та суспільних умов здійснення освітнього процесу» (Гуменюк, 2012: 108).

На погляд О. Васильєвої, «освітнє середовище закладу вищої освіти є впорядкованою цілісною сукупністю компонентів, взаємодія й інтеграція яких зумовлюють наявність в освітнього закладу вираженої здатності створювати умови і можливості для цілеспрямованого й ефективного використання педагогічного потенціалу середовища в інтересах розвитку особистості» (Васильєва, 2011: 76).

Автор визначає такий склад компонентів освітнього середовища:

- 1) суб'єктно-об'єктний компонент представляє собою єдність суб'єктів, що беруть участь у створенні, управлінні та розвитку освітнього середовища, а також явищ, процесів, що відбуваються в даному середовищі. До суб'єктів закладу вищої освіти належать адміністрація університету, викладачі, студенти, навчально-допоміжний

персонал. Об'єкти освітнього середовища можна поділити на дві групи: об'єкти процесуального плану (умови й можливості середовища в цілому, її складові частини – матеріально-технічні, фінансові, кадрові та інші ресурси) і об'єкти особистісного плану (викладачі, студенти, навчально-допоміжний персонал, психологічні структури і відносини суб'єктів середовища);

- 2) функціонально-цільовий компонент освітнього середовища представляє собою сукупність таких елементів: мети освітнього середовища; загальні функції управління освітнім середовищем; принципи побудови освітнього середовища; закономірності розвитку освітнього середовища;

- 3) технологічний компонент освітнього середовища складається з таких елементів: область середовища, види, форми й методи середовища, результати середовища, управління освітнім середовищем. Цей компонент виконує роль фактору, який забезпечує впорядкованість і цілісність освітнього середовища, сумісність результатів і відтворюваність процесів, що в них протікають;

- 4) діагностично-результативний компонент навчального середовища включає такі елементи: критерії та показники ефективності освітнього середовища закладу вищої освіти, форми, методи і прийоми вивчення, аналізу та оцінки функціонування освітнього середовища закладу вищої освіти (Васильєва, 2011: 77).

Г. Авдієнко дотримується думки, що «освітнє середовище – це соціальне і просторово-предметне оточення конкретного закладу освіти із встановленими нормами міжособистісних, виховних та навчальних систем, в якому за допомогою актуалізації внутрішнього світу і переломлення зовнішніх умов через досвід студента, як результату його діяльності, відбувається розвиток особистості (Авдієнко, 2010: 45).

Автор склав структуру освітнього середовища з включенням психологічних компонентів:

- 1) діяльнісний компонент: навчальна і позанавчальна діяльність студента;

- 2) особистісний компонент: психологічні характеристики студента;

- 3) соціальний компонент: взаємини типу «викладач – студент», «студент – студент», декларовані ціннісні орієнтації;

- 4) організаційний компонент: технології навчання, організація навчального процесу та виховного процесу;

- 5) інформаційний компонент: сукупність інформаційних ресурсів;

- 6) предметний компонент: предметно-просторове оточення студента (Авдієнко, 2010: 46).

На переконання В. Горової та Н. Петрової, можна виділити такі структурні елементи освітнього середовища закладу вищої освіти:

- 1) архітектурно-матеріальний (навчальні заклади та гуртожитки, обладнання, апаратура);
- 2) адміністративний (ректор, деканати, аспірантура, докторантура);
- 3) навчально-методичний (кафедри, навчальна частина, навчально-методичний відділ, інформаційний центр);
- 4) навчальний (вчена рада закладу і факультету, наукова частина, бібліотека);
- 5) еколого-гігієнічний (спортивні секції, спортивний зал, медичний пункт, їдальня);
- 6) гуманітарний (музеї університету та кафедр, профком, студрада, студклуб) (Горова, Петрова, 2014: 242).

Деякі науковці виділяють інші структурні компоненти освітнього середовища. На нашу думку, найбільш структурованою є модель типологізації Ю. Кулюткіна, С. Тарасова, які виокремлюють такі компоненти освітнього середовища:

- 1) просторово-семантичний компонент: архітектурно-естетична організація життєвого простору (архітектура будівлі та дизайн інтер'єрів, просторова структура навчальних і рекреаційних приміщень, можливість просторової трансформації приміщень, якщо виникає необхідність та ін.); символічний простір (різні символи – герб, гімн, традиції тощо);
- 2) змістовно-методичний компонент: змістовна сфера (концепції навчання і виховання, освітні та

навчальні програми, навчальний план, підручники і навчальні посібники та ін.); форми й методи організації освіти (форми організації занять – уроки, дискусії, конференції, екскурсії тощо, дослідні суспільства, структури самоврядування та ін.);

3) комунікаційно-організаційний компонент: особливості суб'єктів освітнього середовища (розподіл статусів і ролей, статеві та національні особливості учнів і педагогів, їхні цінності, установки, стереотипи і т. ін.); комунікаційна сфера (стиль спілкування і викладання, просторова і соціальна щільність серед суб'єктів освіти, ступінь скупченості тощо); організаційні умови (особливості управлінської культури, наявність творчих об'єднань викладачів, ініціативних груп та ін.) (Кулюткін, Тарасов, 2011).

Висновки. Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про те, що освітнє середовище – це система впливу та умов формування пізнавальних, комунікативних, освітніх, професійних, організаційних цінностей і установок суб'єкта навчання, яка проектується та моделюється відповідно до цілей навчання, особливостей студентського контингенту та умов закладу вищої освіти. Створення умов у закладі вищої освіти для реалізації цієї системи освітнього середовища є однією з головних вимог сучасної педагогічної практики. Саме освітнє середовищу закладу вищої освіти є тим підґрунтям, яке впливає на формування особистісних рис, професійних умінь та навичок майбутнього бакалавра банківської справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдієнко Г. Ю. Освітнє середовище вузу як психологічний феномен. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj1wOLzn4rtAhWt-ioKHQ1dD2AQFjAAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fcyberleninka.ru%2Farticle%2Fn%2Fobrazovatel'naya-sreda-vuza-kak-psiologicheskii-fenomen&usg=AOvVaw0-iScvNP-K235u3VJTfMiX>.
2. Бінецька Д. Освітнє середовище університету як засіб формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14298>.
3. Буйницька О. П. Структурно-функційна модель інформаційно-освітнього середовища університету. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiXoqz2spXrAhWvllsKHfLTB_gQFjAGegQIBxAB&url=https%3A%2F%2Fjournal.iitta.gov.ua%2Findex.php%2Ftitl%2Farticle%2Fview%2F2313%2F1437&usg=AOvVaw3M2j4NOVRxDzoyWsB3MDaw.
4. Васильєва О. Ю. Освітнє середовище вузу як об'єкт управління і оцінки. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEWijgo2brJ7sAhWRk4sKHcKCBqkQFjAEegQIARAC&url=http%3A%2F%2Felar.urfu.ru%2Fbitstream%2F10995%2F52795%2F1%2FUM_2011_4_012.pdf&usg=AOvVaw3BXvCF8wF0zPc0lsfrbVez.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/seredovyshhe/>.
6. Величко С. П. Сучасне освітнє середовище та його вплив на природничо-математичну і технічну освіту. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiPu7zEqortAhXJK3cKHbcjDzIQFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fcore.ac.uk%2Fdownload%2Fpdf%2F83099579.pdf&usg=AOvVaw0C7D3BZ659HFvp-y46wjE_.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwik4YW3j63IAhVp-ioKHTLZCLkQFjACegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Flib.iitta.gov.ua%2F106820%2F1%2F%25D0%2593%25D0%25BE%25D0%25BD%25D1%2587%25D0%25B0%25D1%2580%25D0%25B5%25D0%25BD%25D0%25BA%25D0%25BE.%2520%25D0%259F%25D0%25B5%25D0%25B4%25D0%25B0%25D0%25B3%25D0%25BE%25D0%25B3%25D1%2596%25D1%2587%25D0%25BD%25D0%25B8%25>

D0%25B9%2520%25D1%2581%25D0%25BB%25D0%25BE%25D0%25B2%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25BA%2520%25281%2529.pdf&usg=AOvVaw1QKOjN8-1DI4y609mqjzOR.

8. Гора О. В. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів. URL: [https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMA6B6AgFEAE&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcg-bin%2Ffirbis-nbu%2Fcgirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvpm_2011_8\(1\)_21.pdf&usg=AOvVaw0Hb3L3xBPk1r6ldcGC RnZ1](https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMA6B6AgFEAE&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcg-bin%2Ffirbis-nbu%2Fcgirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvpm_2011_8(1)_21.pdf&usg=AOvVaw0Hb3L3xBPk1r6ldcGC RnZ1).

9. Горова В. І., Петрова Н. Ф. Освітнє середовище вузу як педагогічний феномен. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatel'naya-sreda-vuza-kak-pedagogicheskiy-fenomen/viewer>.

10. Гринько С. Ю., Морозов В. М. Проектування освітнього середовища. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiD_t3xpYrtAhVQtIsKHRB3Cg0QFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fpoippo.pl.ua%2Ffile%2Fbook%2F2011%2Finnovc.rozvtok.pdf&usg=AOvVaw2ihxMOKTH2cTsiYORNJKhk.

11. Гуменюк Т. Б. Середовищний підхід до методики навчання технічних дисциплін у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технології. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewibgYXKo5PsAhWww4sKHTuICkg4ChAWMAR6B6AgEEAI&url=http%3A%2F%2Fenpuir.npu.edu.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F4036%2F1%2FHymeniuk.pdf&usg=AOvVaw0-3zaiMV1SG3YQDelgCQg>.

12. Дидактика вищої школи. URL: https://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/didaktika_vischoyi_shkoli.

13. Заредінова Е. Сутнісна характеристика середовищного підходу до сучасної вищої освіти. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewibgYXKo5PsAhWww4sKHTuICkg4ChAWMAF6B6AgCEAI&url=http%3A%2F%2Fdspace.pnp.edu.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F9222%2F1%2FZaradinov%25D0%25B0.pdf&usg=AOvVaw2tymvumNbnUekgCC2Q1nO7>.

14. Кулюткін Ю, Тарасов С. Образовательная среда и развитие личности. URL: http://www.znanie.org/journal/n1_01/obraz_sreda.html.

15. Лаппо І. М. Функції вищих навчальних закладів у сучасному суспільстві. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/2739/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20%D0%A1%D0%93%D0%9F.pdf>.

16. Лісовець О. В. Умови створення сприятливого освітнього середовища для формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMAF6B6AgEEAE&url=http%3A%2F%2Fnbu.gov.ua%2Fj-pdf%2Fznphkist_2018_1_11.pdf&usg=AOvVaw28zK-Ycrdelq2isz3XJTaP.

17. Лобач Н. В. Освітнє середовище як засіб формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів. URL: <http://elib.umsa.edu.ua/handle/umsa/2022>.

18. Макоїда П. Ф. Створення навчального середовища для учнів в умовах семестрово-залікової системи організації навчально-виховного процесу. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiD_t3xpYrtAhVQtIsKHRB3Cg0QFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fpoippo.pl.ua%2Ffile%2Fbook%2F2011%2Finnovc.rozvtok.pdf&usg=AOvVaw2ihxMOKTH2cTsiYORNJKhk.

19. Словник термінів сучасних технологій виховання. URL: http://galaktikas.com.ua/maket.php?akcia=flagmany&pape=1&maket=verstka_flagmany_osvity276.

20. Створення освітнього середовища, що сприяє самореалізації кожного учня. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewj3tuyCoYrtAhVN_SoKHwv9CqwQFjAAegQIBBAC&url=AOvVaw3T-Sxu3BJNgsY86G0IR-vF.

21. Піцула М. М. Педагогіка. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewictdj4n83rAhUC4sKHUdQAgwQFjADegQIAHAB&url=http%3A%2F%2Fodnorobivka.edu.kh.ua%2FFiles%2Fdownloads%2FFitsula_M_M_-_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf&usg=AOvVaw3LWzUrod4hFB6UegOH9Eb8.

REFERENCES

1. Avdiyenko H.YU. Osvitnye seredovyshe vuzu yak psikhologichnyy fenomen.. [The educational environment of the university as a psychological phenomenon]. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewj1wOLzn4rtAhWt-ioKHQ1dD2AQFjAAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fcyberleninka.ru%2Farticle%2Fn%2Fobrazovatel'naya-sreda-vuza-kak-psihologicheskiy-fenomen&usg=AOvVaw0-iScvNP-K235u-3VJTfMiX>. [in Ukrainian].

2. Binets'ka D. Osvitnye seredovyshe universytetu yak zasib formuvannya doslidnyts'kykh umin' maybutnikh uchiteliv inozemnykh mov. [Binetska D. Educational environment of the university as a means of forming research skills of future foreign language teachers]. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14298> [in Ukrainian].

3. Buynyts'ka O.P. Strukturno-funktsiyna model' informatsiyno-osvitn'oho seredovyshecha universytetu. [Buynytska OP Structural and functional model of the information and educational environment of the university]. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiXoqz2spXrAhWvllsKHfLTB_gQFjAGegQIBxAB&url=https%3A%2F%2Fjournal.iitta.gov.ua%2Findex.php%2Ffitl%2Farticle%2Fview%2F2313%2F1437&usg=AOvVaw3M2j4NOVRxDzoyWsB3MDaw [in Ukrainian].

4. Vasylyeva O.YU. Osvitnye seredovyshe vuzu yak ob'yekt upravlinnya i otsinky. [Vasilieva O.Yu. Educational environment of high school as an object of control and evaluation.] URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewijgo2brJ7sAhWRk4sKHcKCBqkQFjAEegQIARAC&url=http%3A%2F%2Felar>.

urfu.ru%2Fbitstream%2F10995%2F52795%2F1%2FUM_2011_4_012.pdf&usg=AOvVaw3BXvCF8wF0zPc0lsfrb-Vez[in Ukrainian].

5. Velykyi tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy. [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language.] URL: <http://sum.in.ua/s/seredovyshhe/> [in Ukrainian].

6. Velychko S.P. Suchasne osvityne seredovyshche ta yoho vplyv na pryrodnycho-matematychnu i tekhnichnu osvitu. [Velichko SP Modern educational environment and its impact on science, mathematics and technical education]. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiPu7zEqor-tAhXJK3cKHbcjDziQFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fcore.ac.uk%2Fdownload%2Fpdf%2F83099579.pdf&usg=AOvVaw0C7D3BZ659HFvp-y46wjE_ [in Ukrainian].

7. Honcharenko S. U. Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk. [Goncharenko SV Ukrainian pedagogical dictionary] URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwik4YW3j63lAhVp-ioKHTLZCLkQFjACegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Flib.iitta.gov.ua%2F106820%2F1%2F%25D0%2593%25D0%25BE%25D0%25BD%25D1%2587%25D0%25B0%25D1%2580%25D0%25B5%25D0%25BD%25D0%25BA%25D0%25BE.%2520%25D0%259F%25D0%25B5%25D0%25B4%25D0%25B0%25D0%25B3%25D0%25BE%25D0%25B3%25D1%2596%25D1%2587%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25B9%2520%25D1%2581%25D0%25BB%25D0%25BE%25D0%25B2%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25BA%2520%25281%2529.pdf&usg=AOvVaw1QKOjN8-1DI4y609mqjzOR> [in Ukrainian].

8. Hora O.V. Osvityne seredovyshche yak faktor formuvannya natsional'noyi identychnosti studentiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv. [Gora OV Educational environment as a factor in the formation of national identity of students of higher educational institutions] URL: [https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMAB6BAGFEAE&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgibin%2Ffirbis_nbu%2Fcgibirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvpm_2011_8\(1\)_21.pdf&usg=AOvVaw0Hb3L3xBPklr6ldcGCRnZ1](https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMAB6BAGFEAE&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgibin%2Ffirbis_nbu%2Fcgibirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvpm_2011_8(1)_21.pdf&usg=AOvVaw0Hb3L3xBPklr6ldcGCRnZ1) [in Ukrainian].

9. Horova V.I., Petrova N.F. Osvityne seredovyshche vuzu yak pedahohichnyy fenomen. [Gorova VI, Petrova NF The educational environment of the university as a pedagogical phenomenon]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatel'naya-sreda-vuza-kak-pedagogicheskiy-fenomen/viewer> [in Russian].

10. Hrin'ko S.YU., Morozov V.M. Proektuvannya osvitynoho seredovyshcha. [Grinko SY, Morozov VM Designing an educational environment]. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiD_t3xpYrtAhVQtlSKHRB3Cg0QFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fpoippo.pl.ua%2Ffile%2Fbook%2F2011%2Finnovc.rozvutok.pdf&usg=AOvVaw2ihxMokTH2cTsiYORNJKhk [in Ukrainian].

11. Humenyuk T.B. Seredovyschnyy pidkhd do metodyky navchannya tekhnichnykh dystsyplin u protsesi fakhovoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv tekhnolohiyi. [Gumenyuk TB Environmental approach to the methodology of teaching technical disciplines in the process of professional training of future teachers of technology]. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwibgYXKo5PsAhWww4sKHTuICkg4ChAWMAR6BAGEEAI&url=http%3A%2F%2Fenpuir.npu.edu.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F4036%2F1%2FHymeniuk.pdf&usg=AOvVaw0-3zaiMV1SG3YQDelgbCQg> [in Ukrainian].

12. Dydaktyka vyshchoyi shkoly. [Didactics of high school] URL: https://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/didaktika_vishchoyi_shkoli [in Ukrainian].

13. Zaredinova E. Sutnisna kharakterystyka seredovyshchnoho pidkhdodu do suchasnoyi vyshchoyi osvity. [Zaredinova E. Essential characteristics of the environmental approach to modern higher education]. URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwibgYXKo5PsAhWww4sKHTuICkg4ChAWMAF6BAGCEAI&url=http%3A%2F%2Fdspace.pnpu.edu.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F9222%2F1%2FZaredinov%25D0%25B0.pdf&usg=AOvVaw2tymvumNbnUekgCC2QInO7> [in Ukrainian].

14. Kulyutkin YU., Tarasov S. Osvityne seredovyshche i rozvytok osobystosti. [Kulyutkin Yu, Tarasov S. Educational environment and personal development] URL: http://www.znanie.org/journal/n1_01/obraz_sreda.html [in Russian].

15. Lappo I. M. Funktsiyi vyshchykh navchal'nykh zakladiv u suchasnomu suspil'stvi. [Lappo IM Functions of higher educational institutions in modern society]. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/2739/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20%D0%A1%D0%93%D0%9F.pdf> [in Ukrainian].

16. Lisovets' O.V. Umovy stvorennia spryiatlyvoho osvitynoho seredovyshcha dlya formuvannya sotsial'no-pravovoyi kompetentnosti maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv. [Lisovets OV Conditions for creating a favorable educational environment for the formation of social and legal competence of future social workers]. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiX45OCupXrAhXGpIsKHeIVDOI4ChAWMAF6BAGEEAE&url=http%3A%2F%2Fnbu.gov.ua%2Fj-pdf%2FZnpkhst_2018_1_11.pdf&usg=AOvVaw28zK-YcrdeIq2isz3XJTaP [in Ukrainian].

17. Lobach N.V. Osvityne seredovyshche yak zasib formuvannya informatsiyno-analitychnoyi kompetentnosti studentiv. [Lobach NV Educational environment as a means of forming information and analytical competence of students]. URL: <http://elib.umsa.edu.ua/handle/umsa/2022> [in Ukrainian].

18. Makoyda P.F. Stvorennia navchal'noho seredovyshchadlya uchniv vumovakh semestrovho-zalikovoyi systemy orhanizatsiyi navchal'no-vykhovnoho protsesu. [Makoida PF Creating a learning environment for students in terms of semester-credit system of organization of the educational process]. URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiD_t3xpYrtAhVQtlSKHRB3Cg0QFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fpoippo.pl.ua%2Ffile%2Fbook%2F2011%2Finnovc.rozvutok.pdf&usg=AOvVaw2ihxMokTH2cTsiYORNJKhk [in Ukrainian].

19. Slovyk terminiv suchasnykh tekhnolohiy vykhovannya. [Dictionary of terms of modern technologies of education]. URL: http://galaktikas.com.ua/maket.php?akcia=flagmany&page=1&maket=verstka_flagmany_osvity276 [in Ukrainian].
20. Stvorennya osvithn'oho seredovyshcha, shcho spriyaye samorealizatsiyi kozhnogo uchnya. [Creating an educational environment that promotes self-realization of each student.] URL: http://zw.ciit.zp.ua/index.php/Створення_освітнього_середовища,що_сприяє_самореалізації_кожного_учня [in Ukrainian].
21. Fitsula M.M. Pedagogika. [Fitsula MM Pedagogy] URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwictdj4n83rAhUCr4sKHUdQAgwQFjADegQIAhAB&url=http%3A%2F%2Fodnorobivka.edu.kh.ua%2Ffiles%2Fdownloads%2FFitsula_M_M_-_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf&usg=AOvVaw3LWzUrod4hFB6UegOH9Eb8 [in Ukrainian].